

De rechten van
de jongeren! We
moeten er nu
werk van maken

Jeugdthuisloosheid:
EEN GIDS WAARIN MENSENRECHTEN
CENTRAAL STAAN

CANADA WITHOUT POVERTY
CANADA SANS PAUVRETÉ

over deze gids

Deze gids werd ontwikkeld door Canada Without Poverty in partnerschap met 'A Way Home Canada', het Canadian Observatory on Homelessness en FEANTSA, het Europese platform voor organisaties die rond thuisloosheid werken. Fondsen werden ter beschikking gesteld door Maytree en The Laidlaw Foundation.

Deze gids werd gecreëerd en samengesteld dankzij feedback, onderzoek en raadpleging, met de steun van vele organisaties en individuen. Hij zou niet tot stand zijn gekomen zonder de steun van de gemeenschapspartners en de expertise en begeleiding van mevrouw Leilani Farha, de Bijzondere Verslaggever van de VN voor het Recht op Huisvesting.

De auteurs zijn dankbaar voor de omvangrijke input van jonge individuen met levenservaring in thuisloosheid, zowel door persoonlijke consultaties in Vancouver en Toronto als via online vragenlijsten en peer reviews. Jullie rechten doen ertoe, bedankt dat wij jullie stem mogen gebruiken voor de samenstelling van deze gids.

Na een korte en intensieve samenwerking zijn we er in geslaagd om de vertaling van de 'Human Rights Guide' vanuit de Canadese naar de Vlaamse en Nederlandse context tot een goed einde te brengen. De vertaling van dit werk werd mogelijk gemaakt door een fijne Belgische-Nederlandse samenwerking tussen 3 jonge mensen die elk een gelijke inspanning hebben geleverd in het verwerken van deze tekst. 3 personen die zich elk op hun manier inzetten om de thuisloosheid van jongeren vanuit hun eigen context een halt toe te roepen en die hopen dat deze tekst de lokale jongeren, beleidsmakers en overheden kan helpen en inspireren om steeds meer stappen te zetten om dak-en thuisloosheid te stoppen!

Allen, bedankt!

Yara Andree Hümmels (NL), Policy Officer, Humanitas Onder Dak

Elisabet Okmen (B), Studente Economie

Laurens Troch (B), Projectcoördinator Kaizen, Jeugdorp VZW

Inhoudsopgave

1. Thuisloosheid bij jongeren – Een overzicht	3
2. Dit is JOUW gids	6
3. De kracht van de mensenrechtenbenadering	7
4. Rechten bepalen de standaard	11
5. Rechten aan het werk	16
6. Checklijst	27
Referenties	28

Jugendhuisloosheid - Een overzicht

Thuisloosheid bij jongeren is wereldwijd een actueel en nijpend probleem dat dringend onze aandacht verdient.

Het Europees Waarnemingscentrum voor Thuisloosheid (EOH) benadrukt de stijging van het aantal thuisloze jongeren in Europa als de meest opvallende trend in de demografische ontwikkelingen rond thuisloosheid.

Volgens een schatting van het Ministerie van Justitie van de Verenigde Staten krijgen ongeveer 1,9 miljoen tieners in de Verenigde Staten te maken met thuisloosheid (Bardine et al., 2014). In Canada gaat het over ongeveer 35000 jongeren die jaarlijks thuisloos zijn (Gaetz, 2014), terwijl bronnen in het Verenigd Koninkrijk spreken over minimaal 83000 jongeren die thuisloos waren in 2014 (Clarke et al., 2015).

Enkele feiten:

Een Amerikaanse studie stelt vast dat een kwart van de jongeren die veroordeeld werden omwille van criminele feiten, thuisloos werden binnen het jaar na hun vrijlating, terwijl in Engeland bijna 70% van deze thuisloze jongeren opnieuw een misdrijf pleegden binnen twee jaar tijd!

Een rapport uit Australië geeft aan dat 42% van de inheemse personen die thuisloos zijn, jonger zijn dan 18 jaar²

In Australië hebben vluchtelingen 6 tot 10 keer meer kans om thuisloos te worden³

In Brazilië zijn 72% van de straatkinderen jongens tussen 12 en 17 jaar oud⁴

In Canada, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk behoort 20 tot 40 % van de thuisloze jongeren tot de LHBT-gemeenschap (lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender)^{5,6,7}

Een enquête in Canada toont aan dat meer dan 50% van de thuisloze jongeren in Canada te maken heeft met geestelijke gezondheidsproblemen. Als gevolg hiervan vindt 75% van deze jongeren geen toegang tot een adequate vorm van huisvesting⁸

Inheemse jongeren in Canada zijn oververtegenwoordigd in thuislozenpopulaties: in Vancouver behoort 30% van de thuisloze jeugd tot de inheemse bevolkingsgroep⁹

De cijfers zijn schokkend en vielen ook op bij de Verenigde Naties. In haar meest recente verslag daagde de Bijzondere Verslaggever van de VN voor het Recht op Huisvesting overheden wereldwijd uit om een topprioriteit te maken van het beëindigen van thuisloosheid bij jongeren. Deze oproep tot actie kwam niets te vroeg voor jongeren overal ter wereld, die ongekende werkloosheidscijfers vertonen en te kampen krijgen met onoverkomelijke studiekosten, harde besparingsmaatregelen van hun regeringen en groeiende economische ongelijkheid – allemaal factoren die de thuisloosheid bij jongeren stimuleren.

Thuisloosheid onder jongeren: voor iedereen anders

De ervaringen van thuisloze jongeren zijn kenmerkend. Anders dan bij thuisloze volwassenen krijgen jongeren die thuisloos worden niet enkel te maken met het gebrek aan huisvesting, maar ook met de verbreking van sociale afhankelijkheidsrelaties met een ouder of voogd. Plots worden jongeren geconfronteerd met uitdagingen die normaal te beurt vallen aan volwassenen, terwijl ze nog niet beschikken over de ervaring en vaardigheden die een volwassene vaak wel heeft.

Uit onderzoek weten we dat hoe langer jongeren in thuisloosheid verkeren, hoe groter het risico dat ze lopen op blootstelling aan seksuele en economische uitbuiting en hoe groter de kans op traumatische ervaringen, een verslechterde gezondheid, kwetsbaarheid voor slechte voeding en verslavingen (Boivin, Roy, Haley, & Gaulbaud du Fort, 2005). Zodra jongeren op straat belanden, duurt het vaak niet lang voordat ze geworteld raken in de levensstijl van andere straatjongeren. De lange termijngevolgen zijn aanzienlijk:

- Verhoogd risico op uitbuiting, geweld, slachtofferschap, psychisch en seksueel misbruik (Braitstein et al., 2003)
- Grotere betrokkenheid met het politie- en rechtssysteem (Baron, 2013).
- Geen of weinig toewijding op school en moeilijkheden om werk te vinden (Gaetz, 2014).
- Stress, depressie, angststoornissen en zelfmoord (Kidd, 2004).
- Verhoogd gebruik van middelen om te kunnen omgaan met hun situatie (Banaby, Penn, & Erikson, 2010).

Dit alles benadrukt de urgentie alles in het werk te stellen om in eerste instantie te voorkomen dat jongeren thuisloos worden. In tweede instantie zou de periode waarin jongeren thuisloos zijn zoveel mogelijk ingekort moeten worden en ervoor gezorgd moeten worden dat ze hierna niet in thuisloosheid vervallen.

Bepaalde jongerenpopulaties zijn bijzonder kwetsbaar voor thuisloosheid en ervaren dit op een andere manier. Het gaat dan vaak om:

Jongeren binnen de LHBT-gemeenschap (lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender) (NL)/holebigemeenschap (BEL). Over deze groep zijn voorlopig weinig gegevens beschikbaar. De bestaande data is echter verontrustend en wijst op een groeiende groep thuisloze jongeren die geconfronteerd wordt met discriminatie o.b.v. seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Jongeren die hun thuis ontvluchten omwille van geweld en misbruik. Huiselijk geweld en misbruik is de oorzaak voor het leven op straat voor 61% van de thuisloze jonge vrouwen¹⁰

Jonge nieuwkomers. Culturele isolatie, taalbarrières, moeilijkheden m.b.t. het vinden van werk, spanningen binnen een gezin/familie en stress – jonge nieuwkomers krijgen te maken met veel drempels.

Jeugdzorg verlaters.

Jongeren die de volwassen leeftijd van 18 jaar bereiken, vallen uit het jeugdzorgsysteem. Dit merken we ook in België en Nederland: zodra de jongeren de leeftijd van 18 jaar bereiken, verlaten ze de jeugdzorg en vinden ze nog maar weinig steunbronnen die voldoende ondersteuning kunnen bieden bij (het voorkomen van) een terugval. De toegang tot overheidssteun bij het vinden van een gepaste opleiding, werk, inkomen en huisvesting verdwijnt vaak of de ondersteuning wordt minder intensief.

Jongeren die in aanraking kwamen met het rechtssysteem. Het vinden van toegang tot stabiele huisvesting is een sleutelfactor voor succes, maar adequate huisvesting en externe ondersteuning (m.b.t. het vinden van werk, financiële hulp, enz.) is maar al te vaak niet beschikbaar

Jongeren met geestelijke gezondheidsproblemen. Een meerderheid van de thuisloze jongeren heeft te kampen met geestelijke gezondheidsproblemen. Dit zorgt voor bijkomende risico's en obstakels in een al zeer uitdagende situatie.

Specifieke groepen jongeren lopen meer risico om thuisloos te worden. Dit houdt in dat ze mogelijk al een hele reeks schendingen van hun mensenrechten hebben ervaren, tijdens de periode voorafgaand aan en gedurende hun thuisloosheid. Binnen de groep van daklozen zijn jongeren vaker het slachtoffer van discriminatie, hebben ze grote zorgen over hun veiligheid en ondergaan ze een combinatie van zowel emotionele als fysieke uitdagingen. Bij het opstellen van een plan om thuisloosheid bij jongeren aan te pakken moet de algemene beleving van thuisloze jongeren in acht genomen worden, naast de specifieke oorzaken en ervaringen m.b.t. thuisloosheid bij jongeren.

Rechten in ACTIE:

Groepen in Canada die erin slaagden hun lokale situatie te begrijpen, hebben verschillende stakeholders samengebracht o.a. vertegenwoordigers van de overheid, lokale dienstverleners, huisvestingsaanbieders, zakenlieden en thuisloze jongeren. Als resultaat hiervan hebben veel gemeenschappen binnen Canada plannen tegen thuisloosheid bij jongeren ontwikkeld en geïmplementeerd. Deze plannen nemen de wensen en behoeftes van de thuisloze jongeren in acht, maar bekijken ook preventiemogelijkheden en ondersteunen systematisch onderzoek naar de oorzaken van thuisloosheid.

Dit is JOUW gids

Gezien de grote omvang van het probleem worden wereldwijd belangrijke inspanningen geleverd op nationaal, regionaal en gemeenschapsniveau om thuisloosheid bij jongeren te voorkomen en aan te pakken.

Elke dag zetten toegewijde beleidsmakers, opvoeders, sociaal werkers, vrijwilligers en jongeren zich in om het leven van thuisloze jongeren te verbeteren. Om hen te helpen bij dit belangrijke werk, benadrukt deze gids het belang van mensenrechten binnen het proces van besluitvorming. Het doel hiervan is te helpen bij het identificeren van systematische oorzaken van thuisloosheid bij jongeren en bij het vinden van oplossingen die hun mensenrechten respecteren.

Dit is JOUW gids:

- De nationale beleidsmaker die een nationale strategie ontwikkeld om thuisloosheid bij jongeren te beëindigen.
- Het lid van een adviesraad die een gemeenschapsplan ontwikkelt omtrent jeugdthuisloosheid.
- De jongere die risico loopt op thuisloosheid of die reeds thuisloos is en die zich wenst in te zetten voor de ontwikkeling van strategieën tegen jeugdthuisloosheid.
- De sociaal werker in een lokaal opvangcentrum voor thuisloze jongeren.
- Het lid van een sociale raad die zich inzet om jeugdthuisloosheid bij jongeren in de gemeenschap te beëindigen.

De kracht van de mensenrechtenbenadering

Een mensenrechtenkader kan ervoor zorgen dat de stakeholders die betrokken zijn bij dit onmisbare werk beter uitgerust zijn in hun strijd tegen thuisloosheid bij jongeren.

Inclusie en een participatieve besluitvorming zorgen ervoor dat de rechtstreekse betrokkenen rond de tafel komen te zitten met beslissingnemers, terwijl een focus op accountability en op het

“Maar al te vaak wordt jeugdthuisloosheid gezien als een persoonlijk en moreel falen, terwijl het eigenlijk het gevolg is van een structureel en politiek probleem.”

Leilani Farha, Bijzondere Verslaggever van de VN voor het recht op huisvesting

verkrijgen van toegang tot rechtsmiddelen helpen om de verschillende rollen en verantwoordelijkheden van elkaar te onderscheiden. Deze aanpak is ook gelinkt aan discriminatie, overheidsmiddelen en de capaciteit van diensten en vervult onmiddellijke behoeftes, terwijl de structurele oorzaken worden aangepakt. Deze aanpak zorgt bovenal voor een fundamentele verandering van de manier waarop over thuisloosheid bij jongeren

wordt gedacht. Er wordt erkend dat jeugdthuisloosheid niet louter het resultaat is van individuele omgevingsfactoren, maar van systematische patronen van ongelijkheid, uitsluiting en verwaarlozing en het falen van staten om hun verantwoordelijkheid op te nemen als beschermers van de mensenrechten.

Jongeren en mensenrechten

Een benadering vanuit de mensenrechten hanteert het idee dat alle jongeren het fundamentele, wettelijke recht hebben om niet in thuisloosheid te leven en om toegang te hebben tot passende huisvesting.

Nationale overheden ratificeren internationale mensenrechtenverdragen en brengen aan internationale mensenrechtenorganen verslag uit over de naleving ervan, maar alle overheidsniveaus zijn verplicht geratificeerde verdragen na te leven. In feite gebeurt de implementatie van deze verbintenissen vaak op het laagste niveau a.d.h.v. beleidsmaatregelen, programma's, maatschappelijke dienstverlening en met de steun van lokale beleidsmakers.

Mensenrechten zijn de verantwoordelijkheid van iedereen.

Jongeren die thuisloos zijn, ervaren enorme obstakels bij hun zoektocht naar toegang tot dienstverlening, of om veilige en betaalbare huisvesting te verwerven en hun rechten op te eisen:

- Een huisbaas weigert te verhuren aan een jongere, wijzend op zijn te korte werkervaring en zijn gebrek aan financiële middelen;
- Een jongere wordt dakloos en krijgt in het beste geval een crisisopvangplaats en – ondersteuning;
- Een jongere heeft geen toegang tot opvangcentra die leden van de LHBT-gemeenschap/ holebigemeenschap als doelgroep hebben;
- Steden ontwikkelen een strategie tegen jeugdthuisloosheid zonder daarbij jongeren te betrekken;
- Een gezin is verhuisd naar de stad om van daaruit te zoeken naar economische kansen, maar er is geen passende huisvesting te vinden. Om te ontkomen aan de overbevolkte leefomstandigheden en om te zorgen voor een inkomen, worden jonge gezinsleden aangetrokken tot de straat (dit is minder van toepassing op België en Nederland).

Een kader dat geïnspireerd is door mensenrechten zet aan te concluderen dat in elk van deze alledaagse taferelen de implementatie en naleving van mensenrechten faalde. De vereiste oplossing erkent noodzakelijkerwijs het recht op een adequate levensstandaard.

Alle mensenrechten zijn logischerwijze van toepassing op jongeren, maar degenen hieronder zijn voor hen het meest relevant:

ECONOMISCHE EN SOCIALE RECHTEN

- Recht op een adequate levensstandaard
- Recht op huisvesting
- Recht op voedsel
- Recht op werk
- Recht op opleiding
- Recht op gezondheid

BURGER- EN POLITIEKE RECHTEN

- Vrijheid van meningsuiting
- Recht op leven
- Recht op rechtstoegang
- Vrijheid van vergadering
- Recht op persoonlijke vrijheid en privacy

RECHT OP VRIJHEID VAN DISCRIMINATIE EN RECHT OP GELIJKHEID

Je bent misschien op de hoogte van het recht op huisvesting, maar mogelijk weet je niet hoe je dit kan afdwingen, of je herkent enkele grondbeginselen van de mensenrechten ook in je strategisch beleid, maar je bent onzeker over de effectiviteit van deze mensenrechtenbenadering.

Geboren met tegenslag

De geschiedenis van de mensenrechten illustreert hun kracht en doelq. In de nasleep van de wanhoop veroorzaakt door de Tweede Wereldoorlog reageerde de mondiale gemeenschap op de wreedheden en creëerde men een kans op zelfverbetering voor de mensheid– op het scheppen van een gedragscode waarin het respect voor de waardigheid van elke persoon van de menselijke familie centraal staat.

Wij zijn allemaal gelijk als personen en volgens onze mensenrechten.

“Mensenrechten zijn rechten die inherent zijn aan alle mensen, ongeacht onze nationaliteit, verblijfsplaats, geslacht, nationale of etnische origine, huidskleur, religie, taal of elke andere status. We hebben allemaal evenveel recht op onze mensenrechten, zonder enige vorm van discriminatie. Deze rechten zijn allemaal onderling gerelateerd, afhankelijk en ondeelbaar.”
– Kabinet van de Hoge Commissaris voor Mensenrechten

Hieronder vind je zeven redenen waarom je zou moeten overwegen de internationale mensenrechten te gebruiken voor het aanpakken en beëindigen van jeugdthuisloosheid:

HET RICHT ZICH OP SYSTEMATISCHE OORZAKEN.

Mensenrechten eisen een verandering in het bestaande geheel, zodat men in plaats van het creëren van wetgeving om thuislozen te straffen, hen juist erkent als personen met evenveel waardigheid en rechten. Overheden moeten de systematische oorzaken van jeugdthuisloosheid aanpakken. Ze moet wettelijke bescherming voorzien tegen discriminatie en toegang verzekeren tot adequate huisvesting. Veel te vaak versterken wetten en beleidsmaatregelen over het omgaan met jeugdthuisloosheid juist de patronen van uitsluiting en criminalisering, met focus op het minimaliseren van publieke interactie met thuislozen.

HET IS EEN MORELE EN WETTELIJKE VERPLICHTING.

Het beëindigen van jeugdthuisloosheid is een wettelijke verplichting die de staten bindt die de internationale mensenrechtenverdragen ratificeerden, zoals het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele rechten, het Kinderrechtenverdrag en het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

HET WERKT VERSTERKEND.

Rechten staan jongeren - zijnde rechtsdragers - toe om hun bezorgdheden te uiten die specifiek gelden voor hun gemeenschap en te vragen dat deze worden aangepakt als mensenrechtelijke kwesties. Dit helpt thuisloze jongeren zich gerespecteerd en gewaardeerd te voelen in hun gemeenschap en tijdens het besluitnameproces.

HET ZET THUISLOZE JONGEREN OP DE VOORGROND.

Een op rechten gebaseerde benadering geeft voorrang aan degenen die zich in de meest hopeloze situatie bevinden en streeft op acute wijze de vervulling van hun behoeftes na.

HET DRINGT AAN OP OPLOSSINGEN.

Een mensenrechtenbenadering houdt in dat in het geval dat mensenrechten van thuisloze jongeren geschonden werden, zij via het rechtssysteem hun bezorgdheden kunnen uiten om effectieve en toegankelijke oplossingen te verkrijgen van de staat en van andere actoren.

HET VERANDERT DE MANIER VAN BESLUITVORMING.

Door mensenrechten in acht te nemen en als kader te hanteren zijn beleidsmakers en politici genoodzaakt zich bewust te worden van de effecten en gevolgen van elke beleidskeuze die ze maken (incl. begrotingskeuzes en ruimtelijke ordening) voor jongeren en hun toegang tot passende huisvesting

HET IS EEN EFFECTIEF INSTRUMENT

Een op mensenrechten gebaseerde aanpak voorkomt thuisloosheid bij jongeren door ervoor te zorgen dat regelgeving die thuisloosheid in stand houdt, gecoördineerd en doelgericht bestreden wordt. Deze aanpak kijkt verder dan de fysieke benodigdheden van thuisloze jongeren en heeft ook oog voor hun sociale en emotionele behoeftes, nl. door hun erkenning als gelijkwaardige burgers die recht hebben op waardige behandeling en volledige participatie.

Rechten bepalen de standaard

Internationale verdragen bepalen concrete rechten en normen waaraan overheden zich moeten houden. Rechten komen voort uit de gedachte dat we allemaal intrinsieke waardigheid bezitten die gerespecteerd dient te worden.

Rechten die voor thuisloze jongeren van belang zijn, zitten vervat in de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM) en een aantal internationale mensenrechtenverdragen:

- het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR/BUPO);
- het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (IVESCR/ESOCUL);
- het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) en
- het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle vormen van Rassendiscriminatie.

Het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind bevat de rechten van alle personen onder de leeftijd van 18 jaar. Dit verdrag is wereldwijd het meest bekrachtigde mensenrechtenverdrag, dat behalve door de VS door alle landen geratificeerd werd.

Er wordt vaak verwezen naar Artikel 11.1 van de Internationale Convenant van de Economische Sociale en Culturele Rechten als één van de belangrijkste artikelen rondom het recht op huisvesting:

Artikel 27 van het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind zegt het volgende:

“De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor een goede lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en sociale ontwikkeling van het kind”.

“Elk kind heeft recht op een levensstandaard die toereikend is voor zijn lichamelijke, geestelijke, intellectuele, morele en maatschappelijke ontwikkeling. Ouders hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het bieden van een toereikende levensstandaard aan hun kinderen. De Staat zorgt ervoor dat ouders de verplichtingen die voortvloeien uit deze verantwoordelijkheid kunnen nakomen, en dat ook daadwerkelijk doen. Daarbij kan de Staat onder andere voorzien in materiële bijstand aan de ouders en hun kinderen, specifiek gericht op voeding, kleding en huisvesting”.

“De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van eenieder op een behoorlijke levensstandaard voor zichzelf en zijn gezin, daarbij inbegrepen toereikende voeding, kleding en huisvesting, en op steeds betere levensomstandigheden. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dit recht te verzekeren, daarbij het essentieel belang erkennende van vrijwillige internationale samenwerking”.

De verantwoordelijkheden voor het beschermen en implementeren van mensenrechten worden het best begrepen a.d.h.v. principes die staten afspreken te volgen. Bepaalde termen in de mensenrechtenverdragen wijzen op de plichten van deze staten: de woorden ‘respecteren’, ‘beschermen’ en ‘uitvoeren’ verwijzen naar hun verantwoordelijkheid te garanderen dat rechten gerespecteerd worden. De woorden ‘erkennen’, ‘institutionaliseren’ en ‘verantwoording’ geven daarnaast aanbevelingen voor de manier waarop rechten geïmplementeerd kunnen worden.

<p>RECHTEN RESPECTEREN: een staat kan niet aan bestaande rechten komen en moet zich onthouden van acties die tegen een recht indruisen. <i>Bijvoorbeeld: wetten die jongeren verbieden gebruik te maken van openbare ruimtes.</i></p>	<p>RECHTEN ERKENNEN: een staat moet stappen ondernemen om rechten te verwerken in wetten en in beleid. <i>Bijvoorbeeld: het toevoegen van het recht op huisvesting aan de grondwet of aan nationale/ regionale wetgeving.</i></p>
<p>RECHTEN BESCHERMEN: een staat moet ingrijpen wanneer rechten van individuen worden geschaad. <i>Vertaling: Een huiseigenaar die een jongere discrimineert omwille van zijn/haar leeftijd of geslacht</i></p>	<p>INSTITUTIONALIZE RIGHTS: ervoor zorgen dat er instituties zijn voor de monitoring en implementatie van mensenrechten, incl. economische en sociale rechten. <i>Bijvoorbeeld: het instellen van een mechanisme in de nationale/lokale mensenrechteninstelling voor de monitoring van het recht op huisvesting</i></p>
<p>VERZEKER DE RECHTEN: een staat moet acties ondernemen om te verzekeren dat mensenrechten worden nageleefd. <i>Bijvoorbeeld: het aannemen van een huisvestingsstrategie waardoor jongeren directe toegang krijgen tot noodhuisvesting en tegelijkertijd het uitzetten van doelen en tijdsschema's voor toegang van jongeren tot lange-termijnhuisvesting.</i></p>	<p>RECHTEN VERANTWOORDEN: e mogelijkheid garanderen een schadevergoeding te verkrijgen in het geval van overtreding van rechten. <i>Bijvoorbeeld: het oprichten van rechtbanken, tribunalen en commissies en het aanstellen van ombudspersonen die klachten kunnen onderzoeken.</i></p>

Eenvoudig gezegd kunnen rechten alleen gerespecteerd, beschermd en nageleefd worden als ze worden erkend in de wetgeving, met instituties die de staat verantwoordelijk houden tegenover de internationale gemeenschap en het individu dat in zijn/haar recht geschonden werd.

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat de verantwoordelijkheid voor het respecteren van mensenrechten verder gaat dan alleen het gedrag van de staat. Deze verantwoordelijkheid wordt ook gedragen door de justitiële, private, sociale en publieke sector.

Naast de internationale verdragen voor mensenrechten zijn er ook bepalingen op Europees niveau die het recht op huisvesting beschermen:

1. De Europese Raad, een instelling van de Europese Unie die 47 Europese landen en 820 burgers verenigt, nam de volgende documenten aan en stelde de volgende organen in die direct of indirect het recht op huisvesting aankaarten:

EUROPEES VERDRAG VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

Hoewel het recht op huisvesting niet expliciet is opgenomen in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, is het op indirecte wijze verankerd in verschillende bepalingen:

- Artikel: 2 Recht op leven;
- Artikel 3: Verbod op foltering;
- Artikel 6: Recht op een eerlijk gerechtelijk proces;
- Artikel 8: Recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven;
- Artikel 13: Recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel;
- Artikel 14: Verbod op discriminatie;
- Artikel 1 van Protocol 1: Bescherming van eigendom;
- Artikel 2 van Protocol 4: Vrijheid van beweging (die relevant is in de strijd tegen thuisloosheid en uitsluiting van huisvesting).

EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft een grote invloed in het toerekenen en handhaven van EU wetgeving. Het EHRM, dat in Straatsburg gelegen is, past het Verdrag toe en ziet erop toe dat staten de rechten respecteren die het hof garandeert. Het hof behandelt klachten die zowel door individuen als door staten worden ingediend. De uitspraken die het hof doet zijn bindend.

Het EHRM geeft individuen, wiens rechten geschonden zijn of lijken, de kans om wettelijke actie te ondernemen tegen een staat en om hun recht te halen. Het Hof kan bijvoorbeeld een sleutelrol spelen om thuisloosheid en uitsluiting van huisvesting, vanuit een perspectief gericht op mensenrechten, te versterken. Daarnaast is het zeer nuttig eerder gedane uitspraken van het Hof, inzake adequate leefomstandigheden en respect voor ieders thuis, te gebruiken. Dit om de verplichtingen en de toerekenbaarheid van de staat verder te verduidelijken.

EUROPEES SOCIAAL HANDVEST EN DE COLLECTIEVE KLACHTENPROCEDURE

Het Europees Sociaal handvest (ESH) en het Herziene Europees Sociaal Handvest vullen het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens aan op het gebied van economische en sociale rechten. Het werd aangenomen in 1961 en herzien in 1996.

Het handvest beschermt jongerenrechten in de context van het recht op een gezinsleven en privéleven, het recht op onderwijs en het recht op sociale bescherming en huisvesting. Kinderen en jongeren zijn ook beschermd tegen uitbuiting, namelijk door de arbeidsrechten opgenomen in het handvest.

Het Aanvullend Protocol bij het Europees Sociaal Handvest stelt een systeem voor collectieve klachtenverwerking ter beschikking dat is gericht op de verbetering van de effectieve handhaving van de sociale rechten uit het handvest. Het biedt NGO's met deelnamestatus in de Europese Raad de mogelijkheid om collectief klachten in te dienen tegen een staat die een recht niet nakwam, hoewel een staat dit recht wel ratificeerde.

EUROPEES COMITÉ VOOR SOCIALE RECHTEN

Het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) kijkt toe op de toepassing van het handvest door staten en evalueert de overeenkomst met nationale wetten en praktijken. Het comité analyseert in deze context regelmatig nationale verslagen en neemt besluiten aan.

MENSENRECHTENCOMMISSARIS

Sinds 1999 heeft de Europese Raad een Mensenrechtencommissaris, wiens mandaat bestaat uit het promoten van bewustzijn en respect voor mensenrechten in lidstaten van de Europese Raad. De huidige commissaris is mr. Nils Muižnieks. Voor meer info, ga naar: <http://www.coe.int/en/web/commissioner>

Rechten in
Actie:

FEANTSA heeft de voorbije jaren drie collectieve klachten ingediend om te strijden voor het recht op huisvesting. Voor meer info, ga naar <http://housingrightswatch.org/page/feantsa's-collective-complaints>.

2. De Europese Unie

EU HANDVEST VAN DE GRONDRECHTEN

In het Handvest van de grondrechten zijn alle grondrechten opgenomen die in de Europese Unie gelden en omschrijft grondrechten inzake waardigheid, sociaal en economische rechten, vrijheden, gelijkheid, solidariteit en burgerschap voor al haar inwoners. Dit handvest geldt voor alle instituties van de EU, inclusief nationale overheden (voor zover zij EU rechten uitvoeren). Het handvest breidt de rechten van de EU niet uit, verder dan dat ze al geregeld zijn in reeds afgesloten verdragen, die al onderdeel uitmaken van de wetgeving. Artikel 34 van het handvest beschrijft de bescherming van het recht op sociale ondersteuning en hulp bij huisvestingsvraagstukken, voor zover deze beleidsregels in lijn zijn met EU beleid.

ANTI-DISCRIMINATIE WETGEVING

Sinds de oprichting van de EU vecht men tegen discriminatie, als een van de belangrijkste speerpunten. Hoewel zowel directe als indirecte discriminatie gezien wordt als een overtreding van EU wetgeving, worden nog steeds dagelijks inwoners van de EU geconfronteerd met beperkende regelingen. Hierdoor kunnen veel mensen nog steeds niet 'vrijuit' leven, zoals ze dat zelf zouden willen. De afgelopen decennia was de focus vooral gericht op het voorkomen van discriminatie op grond van nationaliteit of geslacht. Sinds 1999 heeft het EU recht zich uitgebreid om ook discriminatie op grond van ras, etniciteit, religie of geloof, handicap, leeftijd en/of seksuele geaardheid tegen te gaan. Op het gebied van discriminatie bestrijding zie je het sterkst de wisselwerking van NGO's en EU organisaties, om het beste in elkaar naar boven te halen.

EU BUREAU VOOR DE GRONDRECHTEN

De Europese Unie heeft het Bureau voor de Grondrechten (Fundamental Rights Agency, FRA) opgericht in 2007. Dit om de EU-instellingen en -lidstaten te kunnen voorzien van onafhankelijke, op feiten gebaseerde assistentie en expertise op dit gebied. Het FRA is een onafhankelijk EU-orgaan, gefinancierd uit de begroting van de Unie en werk veel samen met de Council of Europe en NGO's door heel Europa.

Meer informatie over jongeren rechten en sociale inclusie in een Europese context, is te vinden via de onderstaande websites. Deze websites beschrijven de werking van EU rechten en het werk van de Council of Europe, vooral gericht op jongeren en hun sociale inclusie.

http://eacea.ec.europa.eu/youth/tools/documents/social_exclusion_and_youth_work.pdf

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1061&langId=en>

<http://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/home>

Rechten aan het werk

Je maakt mogelijk reeds gebruik van mensenrechten als instrument in je werk als straathoekwerker, maatschappelijk werker, beleidsmaker of bij thuisloosheidsbeleid betrokken jongere, bijvoorbeeld, door jongeren zelf te betrekken bij besluitvorming over kwesties binnen hun gemeenschap.

Dergelijke op mensenrechten gebaseerde aanpak is een extra instrument voor jou.

Wanneer je bestaande wetgeving wil controleren op de naleving van mensenrechten of als je een huisvestingsstrategie wilt opstellen, kan je volgende stappen ondernemen met als doel mensenrechten een centrale rol toe te bedelen:

Stap 1 – Zorg voor een gemeenschappelijke definitie

Wie bedoelen we met ‘jongeren’? De definitie van ‘jongeren’ is complexer dan de loutere keuze van bepaalde leeftijdsgrenzen. Jongeren bevinden zich in de periode gekenmerkt door de overgang van een afhankelijk kind naar een onafhankelijke volwassene. De Verenigde Naties definiëren jongeren als personen binnen de leeftijdsgroep van 15 tot 24 jaar. Deze omschrijving van jongeren moet echter gezien worden als een flexibel begrip, aanpasbaar aan de behoeftes van een gemeenschap.

Een definitie van jeugdthuisloosheid hoort de uitgebreide reeks ervaringen van thuisloze jongeren eer aan te doen, evenals aan de verscheidene omstandigheden waarin jeugdthuisloosheid zich kan voordoen. Voor sommige jongeren houdt jeugdthuisloosheid in dat ze

Klaar
rechten
op!

Evalueer bestaande regelgeving kritisch op haar effect op thuisloze jongeren. Met de mensenrechten in je achterhoofd kan je kijken of deze bestaande wetgeving daar tegenin druipt en of de wetgeving stigmatiserend, criminaliserend of uitsluitend werkt voor thuisloze jongeren.

leven in opvangcentra, op straat, bij vrienden of dat ze aan 'couch surfing' doen. Echter, jeugdthuisloosheid draait om meer dan enkel het gebrek van een dak boven je hoofd.

Zonder ruime definitie loop je het risico een verkeerd beeld te geven van het daadwerkelijke aantal thuislozen en de behoeftes van kwetsbare jongeren die in thuisloosheid leven over het hoofd te zien. Zoals een jongere tijdens een consultatiesessie zei: "jongeren zijn vindrijk en kunnen onzichtbaar zijn."

Welke elementen bevat een allesomvattende definitie? Volgens de Bijzondere Verslaggever van de VN voor het Recht op Huisvesting zijn de volgende elementen noodzakelijk om een volledige en allesomvattende definitie te geven van jeugdthuisloosheid:

HET ONTBREKEN VAN EEN (T)HUIS.

Jeugdthuisloosheid betekent het ontbreken van een huis (in de materiële zin) en dat van een thuis (in de sociale zin). Het wijst op het gebrek aan zowel een veilige en stabiele woonplek als een plaats waar familierelaties en sociale banden ontwikkeld kunnen worden en waar men de kans krijgt om ten volle deel te nemen aan het maatschappelijke leven.

JEUGDTHUISLOOSHEID IS EEN VORM VAN SOCIALE UITSLUITING EN DISCRIMINATIE.

Thuisloze jongeren worden een identiteit toebedeeld. Ze krijgen te maken met discriminatie, sociale uitsluiting en in sommige gevallen zelfs met criminalisering.

THUISLOZEN HEBBEN DEZELFDE RECHTEN.

Thuislozen zijn continu in overlevingsstrijd en streven ernaar waardigheid te verkrijgen. Hoewel bestaande systemen mensenrechtenschendingen in stand houden, zouden thuislozen erkend moeten worden als de centrale actoren van de noodzakelijke transformatie van het huidige systeem opdat zij toegang krijgen tot hun mensenrechten.

'Jeugdthuisloosheid' verwijst naar de situatie en ervaringen van de groep jongeren tussen de leeftijd van 13 en 24 jaar die onafhankelijk van hun ouders en/of verzorgers wonen, maar niet in staat zijn om over veilige, passende en duurzame huisvesting te beschikken.

De problematiek van thuisloze jongeren is zeer complex. Hun penibele situatie biedt hen weinig toekomstperspectief en kansen zich verder te ontwikkelen. Als gemeenschap zijn we niet in staat gebleken deze jongeren en hun families op het juiste moment de noodzakelijke en passende hulp te bieden. Vaak ontbreekt bij deze jongeren de kennis om zelfstandig te kunnen wonen en lopen ze daarom de kans om in armoede en in zeer onstabiele huisvesting terecht te komen. Gezien hun levensfase staan deze jongeren ook nog voor grote persoonlijke veranderingen, zoals hun geestelijke, emotionele en cognitieve ontwikkeling. In combinatie met hun zwervende bestaan wordt het erg ingewikkeld om uit te groeien tot onafhankelijke volwassenen met de juiste kennis en vaardigheden om zich in de toekomst staande te kunnen houden. Vrijwel geen enkele jongere kiest ervoor thuisloos te zijn en hun ervaringen in thuisloosheid zijn erg negatief en stressy.

Het bestaan van jeugdthuisloosheid is een uiting van de ontkenning van de mensenrechten van de betrokken jongeren. Jeugdthuisloosheid moet te allen tijde bestreden worden.

Alle jongeren hebben namelijk recht op essentiële levensmiddelen, zoals adequate huisvesting, voeding, veiligheid, onderwijs en rechtvaardigheid.

- Canadian Observatory on Homelessness. (2016). *Canadian Definition of Youth Homelessness*. Homeless Hub: www.homelesshub.ca/youthhomelessdefinition

Stap 2 – Jeugdthuisloosheid metens

Precies meten hoeveel thuisloze jongeren er zijn is een lastige opgave. Door het stigma dat op thuisloze jongeren rust, is hun penibele situatie vaak onzichtbaar en wordt het moeilijk om een volledig beeld te krijgen van de groep. Het gaat bijvoorbeeld over jongeren die tijdelijk bij vrienden leven, seksuele diensten verruilen voor een nacht onderdak of over jongeren die in een gewelddadige relatie blijven bij gebrek aan alternatieve huisvesting.

Hoe kan je het aantal thuisloze jongeren meten door gebruik van de mensenrechtenaanpak? Het verkrijgen van kwantitatieve data, zoals een telling van het aantal thuisloze jongeren, kan helpen inzicht te geven in de omvang van de problematiek van thuisloosheid bij jongeren. Daarnaast is het mogelijk kwalitatieve data te verkrijgen en een beeld te schetsen van de problematiek door alle ervaringen vast te leggen die jongeren meemaken als ze thuisloos zijn. Dit kan bijvoorbeeld door verhalen van jongeren en jongerenwerkers vast te leggen in een soort getuigenis of in een videoverslag.

Bij het verzamelen van alle data is het noodzakelijk dat gegevens die specifiek gaan over minderheden binnen de groep van thuisloze jongeren (zoals jongeren met geestelijke gezondheidsproblemen of de LHBT-/holebigemeenschap) apart worden weergegeven.

TIP: betrek de groep thuisloze jongeren direct bij het verzamelen van de juiste data. Zij beschikken over het netwerk en weten waar de jongeren 'gevonden' kunnen worden.

Stap 3 - Verwijs naar mensenrechten in je plan

De juiste strategie tegen jeugdthuisloosheid spreekt idealiter expliciet over mensenrechten en de plicht deze na te leven. Dit kan inhouden dat je bepaalde verplichtingen uit VN-verdragen specificeert, conclusies overneemt van VN-commissies of algemene bemerkingen citeert die naar een specifiek recht verwijzen. Als er ook nationale/lokale wet- en regelgeving is die hetzelfde recht onderschrijft, is het goed dit ook te vermelden. Het zal namelijk de persoon die zijn recht opeist helpen in het vinden van de concrete implicaties van het recht voor hem/haar alsook van toegang tot het rechtssysteem. Bovendien wordt verantwoording vanwege een zekere partij verzekerd.

Het specifiek benoemen van (nationale) rechten, dat deel uitmaakt van de mensenrechten-georiënteerde aanpak, verankert jeugdthuisloosheid in de bredere context van internationale verplichtingen.

*Mensen-
rechten
in actie!*

The Covenant House is een organisatie die in 27 steden werkzaam is, inclusief Toronto, Ontario en Vancouver. De organisatie hanteert mensenrechten als ankerpunt voor het aanpakken van het probleem van jeugdthuisloosheid. Ze erkent namelijk het belang om preventie van thuisloosheid te baseren op de bescherming van de rechten van kinderen en jongeren en doet dit door de aandacht te wenden tot mensenrechten (zoals het recht op huisvesting, voeding, veiligheid, vrijheid en de bescherming tegen uitbuiting).

Stap 4 - Training in mensenrechten

Iedereen die betrokken is bij het opstellen van een strategie tegen jeugdthuisloosheid moet kennis hebben van mensenrechten. Dit geldt zowel voor de beleidsmakers als voor de eerstelijnsdienstverleners (straathoekwerkers voor jongeren). Verandering kan alleen plaatsvinden door training en betrokkenheid.

Stap 5 - Betrek jongeren bij je plan

Een mensenrechtenbenadering draait niet enkel om de inhoud van een jeugdthuisloosheidsstrategie of gemeenschapsplan, maar ook om hoe zo'n strategie of plan wordt ontwikkeld. Jongeren moeten intensief betrokken worden bij elke stap in het proces. Dit is het belangrijkste kenmerk van een succesvolle strategie.

Gezien de verscheidenheid aan problemen die thuisloze jongeren ervaren, is het noodzakelijk hier op respectvolle manier aandacht aan te besteden wanneer men in gesprek gaat met deze jongeren. Het kan namelijk gaan om zeer traumatiserende ervaringen, zoals het verlies van een geliefde, ziekte, armoede, een psychische ziekte, huiselijk geweld, misbruik of verslaving. Alle gesprekken dienen gevoerd te worden zonder vooroordelen en beschuldigingen en met deze complexe problematiek in het achterhoofd.

Klaar
rechten
op!

Hoe vind je de juiste training in mensenrechten? In een eerste stap neem je best contact op met lokale organisaties die werken rond mensenrechten. Weet je niet zeker welke dit zijn, raadpleeg dan bijvoorbeeld FEANTSA (www.feantsa.org).

Mensen-
rechten
in actie!

Het 'Mockingbird Society's Youth Advocates Ending Homelessness'-programma in Seattle betreft meer dan 100 jongeren die thuisloos zijn of zijn geweest tussen de leeftijd van 13 en 24 jaar oud. Jongerenparticipatie vindt plaats in verschillende processen. De jongeren werken samen met de organisatie en de gemeenschap waarin ze leven om strategieën en aanbevelingen te ontwikkelen om jeugdthuisloosheid te beëindigen en te voorkomen.

De volgende principes dienen gehanteerd te worden bij de gesprekken:

WEES ACTIEF EN GEÏNFORMEERD.

- Verschaf de informatie die je hebt in simpele woorden en leg het doel van het gesprek uit. De inhoud en de taal van het gesprek moeten steeds afgestemd worden op de omstandigheden je gesprekspartner. Verschillende opleidingsniveaus moeten in acht worden genomen.
- Creëer een ondersteunende, respectvolle en veilige plek voor de jongeren die betrokken worden bij het schrijven van het plan om hun ervaringen, meningen en ideeën te delen.
- Zorg ervoor dat de jongeren actief betrokken worden bij de besluitvorming, dat ze goed weten wat hun rol is en wat er exact gebruikt wordt van de informatie die ze verschaffen.

BETREK JONGEREN IN ALLE FASES VAN HET PROCES.

- Besef dat dit een lange-termijnverbintenis is naar de jongeren en de gemeenschap toe.
- Creëer de mogelijkheid voor jongeren hun doelen, doelstellingen en prioriteiten te leren kennen bij aanvang van het proces;
- Verzeker je ervan dat jongeren ook tijdens de uitvoerings- en monitoringfase deelnemen.

WEES ZINVOL EN EFFECTIEF.

- Denk aan de aanwezigheid van de nodige ondersteuningsmiddelen (terugbetalingen, vergoedingen, toegankelijkheid en bereikbaarheid van de locaties, etc.) bij het organiseren van evenementen, fora en discussiemomenten.
- Creëer een ruimte waar jongeren zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen en niet bang zijn om deel te nemen.

Rechten
aan het
werk!

Butterflies India werkt met kwetsbare kinderen, waaronder straatkinderen. De organisatie betreft de kinderen in de democratische besluitvorming, om ervoor te zorgen dat de rechten van kinderen worden gerespecteerd. Butterflies India organiseert fora en consultaties voor kinderen in de Kinderenraad om hun ideeën en meningen in rekening te brengen bij belangrijke besluitnames.

Mensen-
rechten
in actie!

Een multidisciplinaire aanpak voor behandeling en programmatie ontwikkeld door Casa-Allianza Mexico werd overgenomen om trauma's te bestrijden waar veel migranten, vluchtelingen en niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV) mee kampten alvorens ze in Mexico aankwamen. Daarnaast helpt de juridische afdeling van de organisatie jonge nieuwkomers de nodige papieren te verkrijgen. Door jongeren een juridische identiteit te laten verwerven, biedt Casa-Allianza hen de mogelijkheid om toegang tot sociale diensten, onderwijs en werk veilig te stellen.

Klaar rechten op!

Hoe betrek je jongeren bij het proces en neem je lastige drempels weg die deelname verhinderen? Hieronder vind je een lijst met praktische tips om te overwegen:

1. **Creëer een veilige omgeving en wederzijdse consensus.** Thuisloze jongeren hebben vaak geen betrokken volwassene meer in hun leven. Hierdoor kan het lastig zijn om iemand te vinden die kan instemmen met samenwerking, betrokkenheid, onderzoek en eventueel openbaar engagement indien de jongere minderjarig is. Het is aan de organisatie om het belang van de betrokken jongere altijd voorop te stellen, zeker wanneer het gaat om minderjarigen.
2. **Zorg voor voldoende en passende tegemoetkoming.** Bied aan om eventueel gemaakte kosten terug te betalen, bijvoorbeeld voor vervoer, kinderopvang, op te nemen vrije dagen en voeding en drank. De betrokken jongeren moeten vooraf helder worden geïnformeerd over de mogelijkheid voor een tegemoetkoming. De tegemoetkoming moet aangepast zijn aan de inzet, leeftijd en behoefte van de jongere zelf.
3. **Bied een maaltijd aan.** Een maaltijd kan een aantrekkelijk werking hebben op de bijeenkomsten. Zorg er wel voor dat voedzame maaltijden worden aangeboden, zodat het stigma van ongezond eten niet versterkt wordt. Aangeboden voedsel en drank moet aangepast worden aan leeftijd en uitzonderlijke voedingskundige behoeftes.
4. **Houd rekening met stress en trauma.** Voor veel jongeren is geweld mogelijk een oorzaak en een gevolg van thuisloosheid. Uit een studie uitgevoerd over de hele VS bleek dat 92% van deze jongeren te kennen gaf emotioneel misbruik te hebben ervaren, 84 % is slachtoffer geweest van fysiek misbruik en 39 % van seksueel misbruik alvorens thuisloos te zijn worden. Geweld komt vaak voor bij jongeren die op straat leven: dezelfde studie vond dat 55% van de jongeren getuige is geweest van een ernstig vergrijp, 52% werd ooit bedreigd met de dood of ernstig fysiek geweld en evenveel van hen had fysiek geweld ondergaan (Bender et al., 2014). Consultaties met deze jongeren moeten gestructureerd worden op een manier die het leed minimaliseert en die rekening houdt met mogelijke reacties die ze zou kunnen losmaken bij de thuisloze jongeren. Ook moet ondersteuning beschikbaar zijn om te kunnen omgaan met deze losgewerkte reacties of resulterende trauma's.
5. **Waak over het behoud van privacy en veiligheid.** Jongeren die bij hun gezin leven, bijvoorbeeld om voor hun jongere zussen en broers te zorgen, hebben mogelijk bijkomende privacybescherming nodig om te voorkomen dat bekendwording van hun situatie ertoe zou leiden dat ze van hun familie worden verwijderd. Men moet daarom waken over de wensen van deelnemende jongeren over de verzamelde informatie. Instemming is nodig voor foto's en deelnemers moeten op de hoogte zijn van de context waarin de foto's zullen worden gebruikt.

Stap 6 – Doelen stellen

Mensenrechtenstandaarden erkennen 'progressieve realisatie'. Dit begrip houdt in dat hoewel sommige aspecten van een plan tijd vereisen om geïmplementeerd te worden (bijvoorbeeld: nieuwe huisvesting bouwen) regeringen nog steeds onmiddellijke verplichtingen hebben, bijvoorbeeld om discriminatie in de huidige administratieve programma's en in het huidige beleid te elimineren, alsook om lokale wetten af te schaffen die thuisloze jongeren criminaliseren of stigmatiseren. Dit is een belangrijk aandachtspunt voor actie, dat ook garandeert dat er geen "regressieve" stappen zijn – achterwaartse bewegingen die rechten ontnemen waarop men tot nog toe aanspraak maakte.

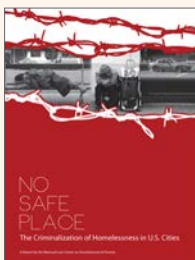
Gedurende dit proces zou rekening moeten worden gehouden met risicogroepen en met benadeelde groepen. Doelgerichte maatregelen zouden ook genomen moeten worden om discriminatie te bestrijden en toegang te verlenen tot effectieve remedies.

Een studie in 187 steden in de V.S. legde discriminerende praktijken tegen jongeren bloot die overlevingsgedrag criminaliseerden:

- 53% van de steden verhinderden zitten of neerliggen
- 18% verbood slapen in het openbaar

Nationaal Centrum van Jeugdthuisloosheid en Armoede

https://www.nlchp.org/documents/No_Safe_Place

No Safe Place
– rapport

Mensen-
rechten
in actie!

Het Canadese Centrum voor verslavingen en geestelijke gezondheid geeft verschillende suggesties voor het verbeteren van de ervaringen van jonge nieuwkomers. In eerste instantie kan men aan cultural humility doen: luisteren en leren over persoonlijke ervaringen, tegelijkertijd diversiteit in acht nemend en stereotypering ontmoedigend. Als resultaat verwerven stafleden en andere frontlijnwerkers een beter begrip van individuele noden. Het is aan te raden om daarnaast ook de volgende praktijken te verzorgen: het implementeren van anti-verdrukking- en anti-racismemaatregelen, het creëren van online-tools om jongeren te begeleiden m.b.t. relevante wetgeving, instellingen en systemen en ten slotte het oprichten van agentschappen die verschillende diensten aanbieden en specifiek gericht zijn op de ondersteuning van jonge nieuwkomers.

Mensen-
rechten
in actie!

Het 'Forty to None'-project was het initiatief van een Amerikaanse organisatie dat werd opgestart met als doel de uitzonderlijk hoge jeugdthuisloosheid bij LHBT-jongeren/holebijongeren van 40 % naar nul terug te dringen. De organisatie heeft een netwerk opgebouwd van leden die samenwerken om relevant onderzoek en goede praktijken onderling te verspreiden, alsook om samenwerking tussen groepen en individuen te vergemakkelijken die anders niet zouden samenwerken

Klaar rechten op!

Welke onmiddellijke, korte- en lange-termijndoelen zou een strategie of communautair actieplan tegen jongeren thuisloosheid in rekening moeten brengen? Hier zijn enkele voorbeelden:

ONMIDDELLIJKE VERPLICHTINGEN

Stappen die onmiddellijk genomen moeten worden:

- basis-en noodbehoeften vervullen-
bv. daklozencentra
- de behoeften van de meest kwetsbare groepen voor jeugdthuisloosheid en discriminatie prioriteit verlenen.

KORTE-TERMIJNDOELEN

Het plan moet een reeks concrete, op korte termijn haalbare doelen bevatten. Dergelijke verplichtingen kunnen het volgende inhouden:

- de uitvoering en evaluatie van pilootprojecten die lange-termijndoelen beogen.

LANGE-TERMIJNDOELEN

De vooropgestelde tijdsplanning voor de eliminatie van jongeren thuisloosheid moet realistisch zijn m.b.t. de beschikbare middelen en andere uitdagingen, maar deze zou ook moeten weerspiegelen dat de eliminatie van jongeren thuisloosheid- door zowel preventie als het aanpakken van bestaande jeugdthuisloosheid- een mensenrechtelijk gebod is dat zonder onredelijk uitstel moet volbracht worden.

- Doelen moeten overwegen om de focus van inspanningen te verschuiven van het verlagen van jeugdthuisloosheid naar de effectieve beëindiging van jeugdthuisloosheid.

Stap 7 - Maak van de strategie een budgettaire prioriteit

Zonder de geschikte middelen is het onmogelijk voor jongeren thuisloosheidstrategieën of communautaire plannen om hun doelen te bereiken. Een benadering met oog voor mensenrechten vereist dat regeringen positieve actie ondernemen en middelen in hun begroting opzijzetten voor de preventie en aanpak van jongeren thuisloosheid.

Maximaal beschikbare middelen – wat houdt dit in? Dit houdt in dat ‘staten’ (i.e. overheidsactoren) mensenrechtelijke verplichtingen niet mogen negeren ten gunste van ‘begrotingsbeperkingen’. Dit geldt in het bijzonder voor rijke landen. Regeringen moeten middelen toewijzen op een manier die de centrale prioriteit van mensenrechten erkent om zo hun internationale mensenrechtelijke verplichtingen te volbrengen.

Mensenrechten in actie!

De begroting van de stad Toronto voorzag in 2015 voor \$3,8 miljoen aan financiering voor opvangcentra, waarvan een deel bestemd was voor 54 nieuwe opvangbedden voor jongeren in de stad en een nieuw opvangcentrum dat specifiek gericht is aan de behoeftes van LHBT-jongeren/holebijongeren.

Stap 8 - Monitor en rapporteer verbetering

Toerekenbaarheid is essentieel voor een succesvolle jongeren thuisloosheidsstrategie. De rechten van jongeren die in jeugdthuisloosheid leven kunnen enkel volbracht worden als ze beschikken over een mogelijkheid om regeringen en andere sleutelactoren op hun verantwoordelijkheid te wijzen voor de effectieve implementatie van een strategie. Regelmatig rapporteren over de doelen en benchmarks, financieringscapaciteit vertonen in de jaarlijkse begroting en een open en transparant proces aanbieden bevorderen de garantie op verbetering. Aangezien cijfers vaak slechts een deel van het verhaal vertellen zou de monitoring-activiteit moeten bestaan uit doorlopend contact met jongeren en andere stakeholders.

Monitoring zou ook moeten bestaan uit het inschatten van de mate waarin jonge thuislozen in aanraking komen met criminalisering en discriminatie. Data over het aantal jongeren die vervolgd zijn voor bedelen, oplichten of slapen in het openbaar of over discriminerend geacht overheidsbeleid zou verzameld kunnen worden om vooruitgang m.b.t. de eliminatie van zulke praktijken in te schatten.

Mensen- rechten in actie!

De stad Kamloops in de provincie British Columbia in Canada heeft een jongeren thuisloosheidsplan met een externe monitoring component door een onafhankelijke Adviserende Gemeenschapsraad. Deze raad bestaat uit leden van diverse achtergronden: afgevaardigden van provinciale regeringen, Ngo's, stakeholders in de huisvesting- en gezondheidszorgsector en jongeren die in jeugdthuisloosheid hebben geleefd.

Klaar rechten op!

Welke voorbeelden van effectieve monitorings mechanismen zijn er? Enkele punten om in acht te nemen:

1. Een intern mechanisme – zoals een ombudspersoon – kan een nuttige manier zijn voor lokale overheden om hun eigen vooruitgang te evalueren. Het is belangrijk te benadrukken dat het niet van zwakte getuigt om de tekortkomingen van een plan of diens implementatie toe te geven.
2. Een intern mechanisme – zoals een onafhankelijk comité – is ook noodzakelijk om de eerlijke en objectieve inschatting van vooruitgang die kan gedeeld worden met het publiek te garanderen.

Zowel de interne als de externe mechanismen zouden strategieën moeten evalueren op een periodieke basis die duidelijk is uitgezet in het plan zelf. Ongeacht de gekozen methode moeten monitoringorganen alle stakeholders hun zegje laten doen, inclusief jongeren die thuisloosheid leven of hierop het risico lopen. Rapportering moet regelmatig en openbaar plaatsvinden.

Stap 9 - Gebruik het VN-systeem om verandering door te drukken in je thuisbasis

Wist je dat je als jongere die thuisloosheid ervaart, eerste-lijnswerker bij een NGO of lid van een organisatie de VN kan benaderen om je zorgen of twijfels over je rechten te laten nakijken? Hier zijn enkele voorbeelden die laten zien op welke manier dit kan plaatsvinden:

Burgerlijke organisaties kunnen binnen VN-comités deelnemen aan evaluaties van landen die bepaalde verdragen hebben geratificeerd. Dit kan gaan van het archiveren van geschreven ingediende documenten tot het bijwonen van een mondelinge evaluatie in Genève, waar organisaties korte statements kunnen geven over de situatie van mensenrechten in hun thuisland. Het is ook een zeldzame kans om VN-commissieleden te ontmoeten en hen een beeld te schetsen van jongeren thuisloosheid in je thuisland. Op basis van de informatie verworven bij de evaluatie stelt de VN "concluding observations" op. Dit zijn duidelijke aanbevelingen omtrent de acties die regeringen moeten ondernemen om aan hun mensenrechtelijke verplichtingen te voldoen. Regeringen zijn vereist deze aanbevelingen met goede wil in acht te nemen en te beantwoorden. Hoven en rechtbanken worden dan weer aangemoedigd om deze te beschouwen in relevante casussen.

Het United Nations Universal Periodic Review (UPR) is een ander proces dat behulpzaam kan zijn in de strijd ten voordele van de rechten van thuisloze jongeren. Het proces betreft een vierjaarlijkse evaluatie van de mensenrechtendossiers van alle 192 lidstaten van de VN, onder leiding van de Mensenrechtenraad van de VN. Het UPR-proces heeft nieuwe mogelijkheden ter beschikking gesteld voor de burgerlijke gemeenschap en heeft tegelijkertijd verschillende groepen gestimuleerd om relevante informatie te delen en accountability te promoten.

Een andere optie behelst het doorlopen van bijzondere procedures die door de VN worden opgestart (bv. bijzondere rapporteurs van de VN). De bijzondere rapporteurs zijn onafhankelijke experts die een belangeloos perspectief bieden op de daden van de Staat m.b.t. zogenaamde mensenrechten schendingen.

Ze treden op als global watchdogs, ondernemen nationale missies om de implementatie van mensenrechten in verschillende landen na te gaan en adviseren de landen over internationale standaarden. Mogelijk de meest opmerkelijke bijzondere rapporteur verbonden met jeugdthuisloosheid is Leilani Farha, de huidige bijzondere rapporteur van het recht op huisvesting. Haar mandaat begon in juni 2014 en zou kunnen doorlopen tot 2020.

Als eerstelijnswerker in het domein van jongeren thuisloosheid kan je haar rechtstreeks contacteren i.v.m. elk systematisch probleem m.b.t. jongeren thuisloosheid: je kan haar mailen op het adres srhousing@ohchr.org en je beroepen op haar VN-mandaat om een interventie aan te vragen.

Engageer je!

Kom te weten hoe je een Review of Human Rights kan bijwonen op internationaal niveau

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/treaty/index.htm>

Stap 10 - Geef mensen een ruimte om hun rechten op te eisen

Creëer een open, toegankelijke en responsieve klachtprocedure voor thuisloze jongeren en een ruimte waar jongeren informatie kunnen verkrijgen die relevant is voor de uitoefening hun mensenrechten.

Jongeren kunnen geweld in parken, verwijdering van openbare plaatsen, geweld, seksueel misbruik en politiegeweld bewijzen met video's en andere middelen. Er moeten mechanismen in werking gesteld worden die het mogelijk maken deze bewijsstukken voor te stellen aan ambtenaren en in ruimere zin om effectieve oplossingen ter beschikking te stellen. Data kan ook gedeeld worden met mensenrechten commissies. Rechtszaken, kwesties voor ombudsmannen, sociaal protest, legislatieve hoor sessies en media kunnen ook geïnformeerd worden om vast te stellen of jongeren al dan niet in staat zijn hun rechten op te eisen en om de effectiviteit vast te stellen van de reacties op rechten schendingen.

1. Woolley, E. (2015). *How does homelessness impact recidivism rates for youth?* Canadian Observatory on Homelessness/Homeless Hub: York University. Retrieved from: <http://homelesshub.ca/blog/how-does-homelessness-impact-recidivism-rates-youth>
2. Australian Institute of Health and Welfare (2014). *Homelessness among Indigenous Australians*. Cat. no. IHW 133. Canberra: AIHW.
3. Lawson, D. and Dutertre, S. (2010). *Finding Home in Victoria*. The Centre for Multicultural Youth. Retrieved from: <http://www.myan.org.au/file/file/FindinghomeinVictoria.pdf>
4. Consortium for Street Children (2016). *Street Children: A Global Picture*. Retrieved from: http://streetchildren.org/wp-content/uploads/2016/04/CFSC_Map-2016_FINAL-Hi-res_v2.pdf
5. Gaetz, S. (2014). *Coming of Age: Reimagining our Response to Youth Homelessness in Canada*. Toronto: Homeless Hub Research Paper Series #11.
6. Price, C., Wheeler, C., Shelton, J., & Maury, M. (Eds.) (2016). *At the Intersections: A Collaborative Report on LGBTQ Youth Homelessness*. True Colors Fund and the National LGBTQ Task Force. Homelessness Research Network Press.
7. Roche, B. (2005). *Sexuality and Homelessness*. Crisis UK. Retrieved from: <http://www.crisis.org.uk/publications-search.php?fullitem=131>
8. Learning Community (2013). *Mental Health of Homeless Youth 2013 Infographic*. Retrieved from: <http://learningcommunity.ca/lcwp/tags/mental-health-of-homeless-youth/>
9. Patrick, C. (2014). *Aboriginal Homelessness in Canada: A Literature Review*. Toronto: Canadian Homelessness Research Network Press.
10. Cray, A., Miller, K., & Durso, L. E. (2013). *Seeking shelter: The experiences and unmet needs of LGBT homeless youth*. The Center for American Progress. Retrieved from: <https://www.americanprogress.org/wp-content/uploads/2013/09/LGBTHomelessYouth.pdf>

checklist

Gebruik onderstaande gedetailleerde checklist om een strategie tegen jeugdthuisloosheid te ontwikkelen of aan te passen, zodat deze in overeenstemming is met internationale wetgeving en aan de rechten voldoet van jongeren die thuisloos zijn.

Jouw plan zou het volgende moeten doen:

- Identificeren van thuisloze jongeren, incl. degenen uit sociaal uitgesloten groepen
- Expliciet verwijzen naar mensenrechten
- Training m.b.t. mensenrechten aanbieden aan alle relevante partijen
- Thuisloze jongeren raadplegen in elke stap gedurende het proces
- De principes van gelijkheid en discriminatiebestrijding naleven
- Directe, korte-termijn en lange-termijndoel zetten m.b.t. mensenrechten
- Doelen zetten voor sociaal uitgesloten groepen
- Over voldoende middelen beschikken
- In contact treden met overheden en betrokkenen op andere niveaus
- Voortgang monitoren a.d.h.v. een gedetailleerde strategie
- Interne en externe monitoring- en evaluatiemechanismen instellen
- Een klachtenprocedure voor individuen en groepen ontwikkelen

Referenties

- Bardine, D. et al. (2014). *Youth Homelessness in America*. The National Network for Youth. Retrieved from: <https://www.nn4youth.org/wp-content/uploads/NN4Y-Youth-Homelessness-in-America-2014.pdf>.
- Barnaby, L., Penn, R. & Erikson, P. (2010). Drugs, Homelessness & Health: Homeless Youth Speak Out About Harm Reduction. *The Shout Clinic Harm Reduction Report, 2010*. Toronto: Shout Clinic and Central Toronto Community Health Centres.
- Baron, S. (2013). Why street youth become involved in crime. In S. Gaetz, B. O'Grady, K. Buccieri, J. Karabanow, & A. Marsolais (Eds.) *Youth homelessness in Canada: Implications for policy and practice* (pp. 353-368). Toronto: Canadian Homelessness Research Network Press.
- Bender et al. (2014). Trauma Among street-involved youth. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 22(1), 53-64. Retrieved from: <http://ebx.sagepub.com.proxy.library.carleton.ca/content/22/1/53.full.pdf>
- Boivin, J.F., Roy, E., Haley, N., & Galbaud du Fort, G. (2005). The health of street youth: A Canadian perspective. *Canadian Journal of Public Health*, 96(6), 432-437.
- Braitstein, P., Li, K., Tyndall, M., Spittal, P., O'Shaughnessy, M. V., Schilder, A., ... Schechter, M. T. (2003). Sexual violence among a cohort of injection drug users. *Social Science Medicine*, 57(3), 561-9.
- Clarke, A. et al. (2015). *Estimating the scale of youth homelessness in the UK*. Cambridge Centre for Housing & Planning Research. Retrieved from: <http://centrepoint.org.uk/media/1522377/Cambridge%20full%20report%20-%20scale%20of%20youth%20homelessness.pdf>
- Forchuk, C., Richardson, J., Laverty, K., Bryant, M., Csiernik, R., Edwards, B., ... Kelly, C. (2013). Service preferences of homeless youth with mental illness: Housing first, treatment first, or both together. In S. Gaetz, B. O'Grady, K. Buccieri, J. Karabanow & A. Marsolais (Eds.), *Youth homelessness in Canada: Implications for policy and practice* (pp. 95-109). Toronto: Canadian Homelessness Research Network Press.
- Gaetz, S. (2004). Safe streets for whom? Street youth, social exclusion and criminal victimization. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 46(4), 423-455.
- Gaetz, S., & O'Grady, B. (2013). Why don't you just get a job? Homeless youth, social exclusion and employment training. In S. Gaetz, B. O'Grady, K. Buccieri, J. Karabanow & A. Marsolais (Eds.), *Youth homelessness in Canada: Implications for policy and practice* (pp. 243-268). Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.
- Gaetz, S., & O'Grady, B. (2002). Making money: Exploring the economy of homeless workers. *Work, Employment and Society*, 16(3), 433-456.
- Gaetz, S., O'Grady, B., & Buccieri, K. (2010). *Surviving crime and violence: Street youth and victimization in Toronto*. Toronto, ON: Justice for Children and Youth & the Homeless Hub.
- Hagan, J., & McCarthy, B. (1997). *Mean streets: Youth crime and homelessness*. United Kingdom: Cambridge University Press. Retrieved from: <http://www.homelesshub.ca/library/mean-streets--youth-crime-and-homelessness-35035.aspx>
- Housing Rights Watch. (n.d.). Council of Europe Housing Rights. Retrieved from <http://www.housingrightswatch.org/page/council-europe-housing-rights>
- Housing Rights Watch. (n.d.). EU Housing Rights. Retrieved from <http://www.housingrightswatch.org/page/eu-housing-rights>
- Kidd, S.A. (2013). "Mental Health and Youth Homelessness: A critical review." In S. Gaetz, B. O'Grady, K. Buccieri, J. Karabanow, & A. Marsolais (Eds.) *Youth homelessness in Canada: Implications for policy and practice* (pp. 217-227). Toronto: Canadian Observatory on Homelessness Press.
- Kidd, S. A. (2004). The walls were closing in, and we were trapped - A qualitative analysis of street youth suicide. *Youth & Society*, 36(1), 30-55.
- Kulik, D., Gaetz, S., Levy, A.S., Crowe, C., Ford-Jones, L. (2011). Homeless youth's overwhelming health burden – a review of the literature. *Pediatrics and Child Health* June/July 2011, 16, 43-47.
- McCay, E., & Aiello, A. (2013). The Need for Early Mental Health Intervention to Strengthen Resilience in Street-involved Youth. In Gaetz, S., O'Grady, B., Buccieri, K., Karabanow, J., & Marsolais, A. (eds) *Youth Homelessness in Canada: Implications for Policy and Practice*. Toronto: Canadian Homelessness Research Network Press.
- O'Grady, B., Gaetz, S., & Buccieri, K. (2011). *Can I see your ID? The policing of homeless youth in Toronto*. Homeless Hub Research Report Series #5. Toronto, ON: Homeless Hub. Retrieved from: http://www.homelesshub.ca/ResourceFiles/CanISeeYourID_nov9.pdf
- Tarasuk, V. & Dachner, N. (2013). Homeless Youth, Nutritional Vulnerability, and Community Food Assistance Programs. In Gaetz, S., O'Grady, B., Buccieri, K., Karabanow, J., & Marsolais, A. (Eds.) *Youth Homelessness in Canada: Implications for Policy and Practice*. Toronto: Canadian Homelessness Research Network Press.
- Tarasuk, V., Dachner, N., Poland, B., Gaetz, S. (2009). Food deprivation is integral to the 'hand to mouth' existence of homeless youth in Toronto. *Public Health Nutrition*. Jan 15, 1-6.
- Thrane, L. E., Hoyt, D. R., Whitbeck, L. B., & Yoder, K. A. (2006). Impact of family abuse on running away, deviance, and street victimization among homeless rural and urban youth. *Child Abuse and Neglect*, 30, 1117-1128.